

שלום-עליכם

איבער אַ היטל

– אַלץ הייסט בײַ אײַך צעטרעגן? אָט איז בײַ אונדז אין קאַסרילעווקע, הייסט עס, פֿאַראַן, איר האַרכט צי ניין, אַ ייד אַ צעטרעגענער, שלום-שכנא הייסט ער, נאָר רופֿן רופֿט מען אים "שלום-שכנא דריי זיד", טאַקע איבער זײַן צעטרעגנקייט, – איז דאָס אַ צעטרעגענע בריאה, איז דאָס אַ צעטרעגענער מלאך, זאָל זיך דער אייבערשטער שומר ומרחם זײַן! וויי, וויי, וואָס מע דערציילט זיך אָן בײַ אונדז וועגן דעם שלום-שכנאס מעשיות מיט אַנעקדאָטן – פעך, זאָג איך אײַך, גאַנצע פעך! אָן עבירה, וואָס איר כאַפט זיך, ס'איז ערבֿ פסח. ווייטער וואָלט איך אײַך, פאַני שלום-עליכם, געגעבן שטאַף, איר האַרכט צי ניין, וואָלט איר געהאַט דערנאָך צו שרייבן און צו שרייבן. איין מעשה, אויב איר ווילט, קאָן איך אײַך דערציילן, וואָס מיט דעם שלום-שכנא האָט זיך פֿאַרלאָפֿן ערבֿ פסח; ס'איז אַ מעשה מיט אַ היטל, און נישט קיין אויסגעטראַכטע מעשה, נאָר אַן אמתע, אַ ראַיעלע מעשה, כאַטש זען זעט זי אויס ווי אַן אַנעקדאָט.

אזוי האָט אָנגעהויבן אַ קאַסרילעווקער ייד אַ סוחר, וואָס האַנדלט מיט "אַבריעסקעס" (שטיקלעך פאַפיר), גלעט זיך דאָס בערדל אַרונטער, אין האַלדז אַרײַן, און רויכערט דינע פאַפירעסלעך, אַ פאַפירעסל נאָך אַ פאַפירעסל.

איך מוז מודה זײַן אָבער, אַז די ראַיעלע מעשה, וואָס דער דאָזיקער קאַסרילעווקער ייד האָט מיר דערציילט, כאַפט טאַקע דעם אַפּבליק פֿון אַן אַנאָקדאָט, און איך האָב מיך דעריבער לאַנג געשלאָגן מיט דער דעה, צי איך זאָל זי אײַך איבערגעבן, צי ניין? נאָר צוריק האָב איך מיך געטראַכט: אַ קאַסרילעווקער ייד אַ סוחר, וואָס האַנדלט מיט אַבריעסקעס, איז ניט שייך צו ליטעראַטור און געהער זיך קלל נישט אָן מיט קיין ספֿרים, בחן, אַז ער זאָגט ס'איז ראייה, איז ער געגלויבט; און איך געב אײַך איבער די דאָזיקע מעשה מיט זײַן לשון גופּא, נישט צוגעלייגט מײַנס אַ וואָרט אַפֿילו.

– אליין איז ער, אָט דער שלום-שכנא הייסט עס, וואָס איך דערצייל אייך, אַז מע רופֿט אים בײַ אונדז אין קאַסרילעווקע "שלום-שכנא דריי זיך", אַ ייִד אַ מעקלער, איר האָרכט צי ניין, וואָס דרייט זיך אַרום פריצים, מעקלערט זיי אימעניעס! אימעניעס! מאַלט אייך, עס רעדט זיך נאָר אַזוי אימעניעס. קיין סך אימעניעס האָט מען עפעס נישט געהאָרכט, אַז שלום-שכנא זאָל אויסמעקלערן. וואָס איז שייך? גאָרנישט. אַ ייִד טרייבט זיך אַרום פריצים, וואָס האָבן אימעניעס, רעדט ער אַלע מאַל פֿון "פֿאָלוואַרקעס", פֿון "לעוואַדעס", "בודינקעס", "טשאַרנאַזיאַס", "דרעשמאַשינען", "רעמאַנענטן", "וועלדער", "געהילץ", און נאָך אַזעלכע זאַכן, וואָס האָבן אַ שייכות צו אימעניעס.

האָט זיך גאָט אַרומגעקוקט אויף אונדזער שלום-שכנא, איר האָרכט צי ניין, – דאָס ערשטע מאַל זינט ער איז אַ מעקלער פֿון אימעניעס, סײַז אים אָפּגעטראָטן, ער האָט אויסגעמעקלערט אַ אימעניע! דאָס הייסט, אויסמעקלערן, מאַלט אייך, האָבן אויסגעמעקלערט אַנדערע, וואָרעם אַז סײַז געקומען צום טיילן זיך מיטן רח"ש, לאַזט זיך אַוויס מסתמא, אַז דער גאַנצער דרייער איז דאָ געווען ניט שלום-שכנא דריי זיך, נאָר דראַבקיין, אַ ייִד אַ מעקלער פֿון אימעניעס פֿון מינסקער גובערניע, אַ גרויסער, אַ מוראדיקער, ער מיט זײַנע צוויי ברידער, אויך מעקלערס פֿון אימעניעס און אויך דרייער. איז דאָך געוואָרן, איר האָרכט צי ניין, אַ ויצעקו: "סטײַטש, אַ ייִד דרייט און דרייט, קוים אויסגעדרייט, קומט מען צו גיין און מען מאַכט אים פֿאַר אויס דרייער!" הקיצור, שלום-שכנא, איר האָרכט צי ניין, שווייגט ניט. און עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ טומל, אַ לאַדעניש, אַ דין תורה, זיך פֿאַרלאַזט אויף מענטשן, – קוים אויסגעגלייכט און איינגעטיילט זיך – ברוך שפּטירני!

באַקומען די עטלעכע גראַשנס, האָט אונדזער שלום-שכנא, איר האָרכט צי ניין, אַוועקגעשיקט אַהיים דעם ווייב די גרעסטע העלפֿט מסתמא – זי זאָל זיך אַ ביסל אַרומצאָלן די פֿאַרכעס, אַ ביסל אַרויסטרייבן דעם קבצן, אַרומנייען אויף יום-טובֿ די קינדער, אַריינפֿירן דעם פסח, און אליין איז מען דאָך עפעס אויך אַ שטיקל מענטש, ווילט זיך עפעס קויפֿן פֿאַר זיך און ברענגען אויף יום-טובֿ אַ

מתנה דעם ווייב, די קינדער, ווי דער שטייגער פֿון דער וועלט. דערווייל די צייט שטייט ניט, אַ טאָג און אַ טאָג, אָט, אָט, אָקערשט ווי מע זעט ניט, איז פסח, פֿליט שלום-שכנא אַוועק, איר האָרכט צי ניין, אויפֿן טעלעגראַף און קלאַפט אַוועק אַהיים אַ דעפעש: "יעדאָו בעזפרעמענאָ פאַסקו דאָמוי." – ער פֿאַרט, הייסט עס, און וועט גאָר אָן אַ שום תירוץ זיין אויף יום-טובֿ אַהיים. נאָר ס'איז גרינג צו זאָגן "יעדאָו", און נאָך "בעזפרעמענאָ" דערצו, אַז סע "יעדעט" זיך. פרוווט אַקאַרשט, זייט מוחל, געבן אַ פֿאַר-אַרויס אויף אַ ציקאַוועסט צו אונדז, קיין קאַסרילעווקע הייסט עס, מיט דער נייער באַן, וואָס מע האָט אונדז אַ טובֿה געטאָן און צוגעפֿירט, וועט איר פֿילן אַ טעם גן-עדן! איר וועט שוין פֿאַרזאָגן קינדס-קינדער! וואָרעם ביז איר קומט קיין זלאָדיעווקע, ווייסט איר נאָך, אַז איר פֿאַרט, און אַז איר קומט קיין זלאָדיעווקע, האָט איר אַ "פערעסאַדקע", דאָס הייסט, איר דאַרפֿט זיך איבערזעצן אויף דער נייער באַן, וואָס מע האָט אונדז אַ טובֿה געטאָן און צוגעפֿירט קיין קאַסרילעווקע, באַדאַרפֿט איר קודם בלייבן שטיין אויף עטלעכע שעה לויט דער "ראַספיסאַניע", אויב מע פֿאַרשפּעטיקט ניט, און ווען? אַקוראַט נאָך האַלבע נאַכט, ווען ס'איז גוט מלאָסנע אויפֿן האַרצן און עס ווילט זיך גוט שלאָפֿן, און ס'איז נישטאָ אַפֿילו וווּ דעם קאַפּ צוצושפּאַרן – נישט אומזיסט זאָגן אונדזערע קאַסרילעווקער חכמים און פֿאַרטייטשן, ווי אייער תבֿיה טייטשט: "טובֿ שם משמן טובֿ – סוואַמי דאָברע, אַ בעז וואָס לוטשע". דער פשט איז: אַז אָן דער באַן איז געווען אַ סך בעסער, ווי מיט דער באַן.

בקיזור, געקומען מיטן טשעמאַדאַנדל קיין זלאָדיעווקע, האָט אונדזער שלום-שכנא, איר האָרכט צי ניין, וואָס איז שוין פֿריער צוויי נעכט נישט געשלאָפֿן, זיך צוגעגרייט לייזן חבוט-הקבֿר, דאָס הייסט, אַפּוואַרטן אַ נאַכט – וואָס זאָל מען טאָן? – און גענומען זוכן אַן אָרט אויף צוצוזעצן זיך. ווער? וואָס? – נישטאָ! אָנגערויכערט, אָנגעשפיגן, פֿינסטער, חושך. איין שטיקל אָרט האָט ער קוים געפֿונען אויף אַ באַנק דעם קאַפּ אָנצושפּאַרן, וואָרעם פֿמעט די גאַנצע באַנק האָט פֿאַרנומען עפעס אַ פריץ אַ "קנעפל", וואָס האָט זיך צעלייגט גאַנץ ברייטלעך און פּאַפֿט. ווער דאָס קנעפל איז, פֿון וואָנען און וויהין ער פֿאַרט – דאָס ווייסט ער ניט, שלום-שכנא הייסט עס. נאָר זען זעט ער, אַז דאָס באַדאַרף זיין אַ גרויס קנעפל. אָבער גאָר אַ גרויס קנעפל! נאָכן היטל האָט ער אַרויסגעזען. אַ "וואַיענע" היטל מיט אַ רויטן

אָקאַלעשאַק און מיט אַ קאַקאַרדע. "אָפּשר איז דאָס אַ וואָינער",
און אָפּשר אַ פּאַליצייסקער – ווער קאָן עס וויסן? געוויס איז ער
געקומען צו פֿאַרן מיט אַ גלאַק, אָפּגעגעסן און אָנגעזשליאַקעט, זיך
צעלייגט ווי בייַם טאַטן אין וויינגאַרטן און פּאַפֿט! "צו זיין אַ גוי און
נאָך אַ קנעפל דערצו איז, אַ פנים, טאַקע גאָר נישט שלעכט?" – אַזוי
טראַכט ער זיך, שלום-שכנא הייסט עס, און שלאָגט זיך מיט דער
דעה: צי זאָל ער זיך זעצן אָט דאָ, נעבן דאָזיקן קנעפל, צי זאָל ער
זיך בעסער האַלטן פֿון דערווייטן? אַ פשיא אויף אַ מעשה, היינטיקע
צייטן – מי יודע, וואָס פֿאַר אַ קנעפל, וואָס פֿאַר אַן אדון בִּפְקֻדָּה
דאָס איז? גוט, ווען ס'איז נאָר אַ פריסטאַוו. וואָס וועט אָבער זיין, אַז
דאָס איז אַ איספראַוויק? אָדער אַ זעמסקי נאַטשאַלניק? אָדער גאָר
אַ העכערער פריץ? אָדער אָפּשר איז דאָס גאָר פורישקעוויטש, ימח
שמו וזכרו מלהזכירו? ... לאַז ער שוין איבערגיין אויף אַנדערע הענט!
– און עס ווערט אים אַזש קאַלט, שלום-שכנאן הייסט עס, פֿון אַזאַ
געדאַנק... נאָר צוריק אָבער טוט ער זיך אַ קלער, איר האַרכט צי
ניין: ווער מיר קנעפל? וואָס מיר פורישקעוויטש? צאָלט ער דען ניט
פֿאַר זיין בילעט גלייך מיט פורישקעוויטשן? צי איז דאָס טאַקע אַ
יושר, אַז דאָס גאַנצע ביסל עולם-הזה זאָל אַריינפֿאַלן צו איינעם,
און דעם אַנדערן, גאָרנישט? ... יענער פּאַפֿט אַזוי געשמאַק, פֿאַר וואָס
זאָל ער זיך נישט צושפּאַרן כאַטש אויף אַ וויילע? מען איז דאָך נישט
מער ווי אַ מענטש, צוויי נעכט ניט געשלאָפֿן! נעמט ער, שולם-שכנא
הייסט עס, און זעצט זיך אַוועק אויף אַן עק באַנק און שפּאַרט אָן
דעם קאַפּ, נישט אויף צו שלאָפֿן, חלילה, נאָר גלאַט אַזוי, כאַפּן אַ
דרימל. דערמאָנט ער זיך אָבער, אַז ער פֿאַרט אויף פסח אַהיים, און
מאָרגן איז שוין ערבֿ פסח, טאַמער, חלילה, ווערט ער טאַקע
אַנטשלאָפֿן און פֿאַרשפּעטיקט דעם פּויעזד? ... איז מען דאָך אָבער אַ
ייד, איר האַרכט צי ניין, פֿאַלט ער אויף אַן עצה, שולם שכנא הייסט
עס, און זוכט אויס דעם סטאַראַזש פֿון סטאַנציע, אַ באַקאַנטער גוי,
יאַרעמע הייסט ער, און מאַכט אָפּ מיט אים אַזאַ געשעפֿט: היות
אַזוי ווי ער, שולם-שכנא הייסט עס, וועט זיך צושפּאַרן אַ ביסל אָט
דאָ אויף אַן עק באַנק, ווי דער אדון ליגט, און היות אַזוי ווי ער,
שולם-שכנא הייסט עס, שוין די דריטע נאָכט, אַז ער האָט קיין אויג
נישט צוגעמאַכט, האָט ער מורא, ער זאָל, חלילה וחס, נישט
פֿאַרשפּעטיקן דעם פּויעזד, על כן זאָל ער, יאַרעמע הייסט עס, למען
השם, טאַמער שלאָפֿט ער, אים אויפֿוועקן, שלום שכנא הייסט עס,
וואָרעם מאָרגן אויף דער נאָכט האָבן מיר יום-טובֿ, פסח –

"פאסקא", גיט ער אים צו פארשטיין אויף גוי'ש און רוקט אים אריין אין יד אריין, און זאגט צו אים נאך אַ מאָל: "פאסקא, יארעמע, טשי טי פאנימיעש, גוישער קאפ, נאשא פאסקא!" – נעמט דער גוי צו מסתמא, איר האַרכט צי ניין, די מטבע, לייגט אריין אין קעשענע און זאגט אים צו, אַז ער מעג זיין רויק, וויבאלד נאָר ס'וועט זיין אַ פאָויעסטקע אויפֿן פויעזד, אַזוי וועקט ער אים אויף. און ער נעמט, שלום-שכנא הייסט עס, און זעצט זיך צו, פֿריער מיט אַ זייט, דערנאָך אין גאַנצן; דאָס טשעמאַדאַנדל, מע זאָל עס ניט אַוועקלקחנען, מאָסטעט ער איין נעבן זיך, און אליין מאָסטעט ער זיך אויך איין, וואָס ווייטער אַלץ בעסער און העכער, מאַכט-צו אַ האַלב אויג, מיט דער דעה, געוויינטלעך, ער זאָל נאָר כאַפֿן אַ דרעמל, נישט מער. דערנאָך בויגט ער אונטער איין פֿוס, נאָך אַ פֿוס, – און איז אַט אַזוי פאָוואָלינקע אַנטשלאָפֿן געוואָרן, אָבער ווי אַזוי, מיינט איר, אַנטשלאָפֿן געוואָרן? ראַיעל! ווי גאָט האָט געבאַטן: דעם קאָפּ פֿאַרוואָרפֿן, דאָס היטל האָט זיך אַראָפּגערוקט פֿון קאָפּ אויף דער ערד, און מײַן שלום-שכנא, איר האַרכט צי ניין, כראָפעט אויף וואָס די וועלט שטייט – אַ לעבעדיקער מענטש, צוויי נעכט ניט געשלאָפֿן, וואָס פֿאַר אַ ווונדער?

אַנטשלאָפֿן געוואָרן, – אַזוי דערציילט ער אליין, שלום-שכנא הייסט עס, – חלומט זיך אים אַ מאָדנער חלום, אַ גאַנץ פֿאַרפלאַנטעניש: אַז ער פֿאַרט, איר האַרכט צי ניין, אַהיים טאַקע אויף פסח, נאָר וואָס דען? נישט מיט דער באַן, מיט אַ גוישער פֿור פֿאַרט ער, מיט אַ באַקאַנטן ערל, איוואָן זלאָדי רופֿט מען דעם ערל; די פֿערדלעך שלעפֿן זיך, קוים-קוים וואָס זיי פלאַנטן די פֿיס. שלום-שכנא איז אין איינע צרות, טאַרעט דעם ערל פֿון הינטן אין פלייצע: "שאָב טובי חוואַראָבע, איוואָנו סערדצע, ווי דו שלעפסט זיך! האָסט פֿאַרגעסן, איוואָן זלאָדי, אַז אַט-אַט האָבן מיר פסח, פאָסקא נאשא יעוורייסקא?" איין מאָל און צוויי מאָל און דריי מאָל דער ערל, פֿאַרשטייט זיך, האָט געשוויגן-געשוויגן, דערנאָך אַז ער טוט ניט אַ שמייס די פֿערדלעך, אָבער געשמאַק, איר האַרכט צי ניין, און די פֿערדלעך טוען אַ טראָג דעם וואָגן, ווי די רוחות, באַרג-אַראָפּ, באַרג אַרויף, פֿי-פֿאַ-פֿו! שלום-שכנא האָט אַזש דאָס היטל פֿאַרלוירן; נאָך אַ מינוט – און ער ווערט צעשאַטן. "איוואָנו סערדצע, דערזשי קאַני!" – האַלט די פֿערד, הייסט עס, – שרייט שלום-שכנא צום ערל און כאַפט זיך מיט ביידע הענט ביים קאָפּ און קלאָגט זיך, אַז ער

האַט פֿאַרלוירן דאָס היטל. ווי קאָן ער אַרײַנפֿאַרן אין שטאָט אָן אַ היטל? נאָר שרײַ היינט, שרײַ מאָרגן, – דער ערל טרײַבט די פֿערדלעך, און די פֿערדלעך טראָגן. נאָר פֿלוצעם – טפֿרררר! – מען איז שטיין געבליבן, און דווקא אין מיטן פֿעלד, איר האָרכט צי ניין, איז מען שטיין געבליבן. וואָס איז געשען? גאָרניט. "שטיי אויף, שוין צײַט". וואָס צײַט? ווער צײַט? פֿאַרשטייט נישט שלום-שכנא. כאַפט ער זיך אויף, רײַבט זיך די אויגן און וויל זיך לאָזן גיין, פֿילט ער אָבער, אַז ער איז אָן אַ היטל. די משמעות, אַז דער חלום איז נישט קיין חלום; ווי-זשע קומט ער אָהער? עס האָט אָבער לאַנג נישט געדויערט, שלום-שכנא, איר האָרכט צי ניין, איז געקומען צו זיך, דערקענט דעם ערל, אַז ס'איז גאָרניט איוואָן זלאָדי, ס'איז גאָר יאַרעמע דער סטאַראָזש! דערמאָנט ער זיך, אַז ער איז אין זלאָדיעווקע אויף דער סטאַנציע, און אַז ער פֿאַרט אויף פסח אַהיים, און אַז ער דאַרף נאָך לויפֿן צו דער קאַסע נאָך אַ בילעט, נאָר וואָס דען? נישטאָ קיין היטל. דאָס טשעמאַדאַנדל איז דאָ, און דאָס היטל נישט!

ווי קען זײַן דאָס היטל? ער שאַרט אַרום זיך מיט די הענט, שאַרט און שאַרט און טאַפט אָן אַ היטל, נישט זײַן היטל – ווער? וואָס? – דעם אדון בפֿקדכס היטל מיטן רויטן אַקאַלעשאַק און מיט דער קאַקאַרדע, איר האָרכט צי ניין, און פֿאַשאַל גלייך צו דער קאַסע, נאָך אַ בילעט הייסט עס. און בײַ דער קאַסע איז אַן ענגשאַפֿט, קאַפּ אויף קאַפּ! האָט ער מורא, שלום-שכנא הייסט עס, טאַמער חלילה, קויפֿט מען אויס אַלע בילעטן, שטופט ער זיך מיטן טשעמאַדאַנדל צווישן עולם. דערזען אַ רויטן אַקאַלעשאַק מיט אַ קאַקאַרדע, טרעט מען אים אָפּ דעם וועג. "וואָס קאודאַ, וואָשע בלאַגאַראַדיע?" – פֿרעגט בײַ אים דער קאַסיר. חדושט זיך שלום-שכנא: וואָס פֿאַר אַ בלאַגאַראַדיע אין מיטן דרינען? און אַ ביסל פֿאַרדריסט עס אים: למאי זאָל אַ גוי לאַכן פֿון אַ ייִדן? זאָגט ער אים, שלום-שכנא צום קאַסיר הייסט עס, אַז קיין קאַסרילעווקע. פֿרעגט אים איבער דער קאַסיר נאָך אַ מאָל און קוקט אים גלייך אויפֿן קאַלעשאַק און אויף דער קאַקאַרדע: "וואָסער קלאָס, וואָשע בלאַגאַראַדיע?" פֿאַרדריסט עס אים נאָך מער, געוויינטלעך, און עס ווילט זיך אים אָפּבאַדן דעם קאַסיר, אָבער טאַקע ראַיעל, ווי עס געהער צו זײַן, אַ גוי זאָל נישט האָבן קיין טבֿע אָפּצולאַכן פֿון אַ ייִדן. נאָר צוריק איז ער מישבֿ: "אַ ייִד איז אין גלות, איר האָרכט צי ניין, לאַז מײַנס איבערגיין!" און ער

הייסט זיך געבן אַ בילעט דריטע קלאַס. חדושט זיך דער קאַסיר און פֿרעגט אים איבער נאָך אַ מאָל, וועלכע קלאַס? ווערט שוין מסתמא שלום-שכנא רעכט אין פעס און זאָגט אים ברחל בתך הקטנה: דריטע! איז זיך מישבֿ דער קאַסיר: דריטע איז דריטע...

הקיצור, באַקומען דעם בילעט, כאַפט ער, שלום-שכנא הייסט עס, דאָס טשעמאַדאַנדל און לאַזט זיך הענדום-פענדום אין דער סאַמע חושטשע, יידן און, להבדיל, גויים, זוכט דעם וואַגאַן דריטע קלאַס. דער עולם, דערזען אַן אַקאַלעשאַק מיט אַ קאַקאַרדע, צעגייט זיך מסתמא מיט דרך-ארץ, מאַכט דער אדון אַ וועג. שלום-שכנא ווונדערט זיך אפֿילו, נאָר ער גייט ווייטער און באַגעגנט פֿון וואַגאַן אַרויס אַ קאַנדוקטאָר מיט אַ לאַמטערן: "דרײַעס טרעטי קלאַס?" – פֿרעגט אים שלום-שכנא און שטעלט שוין אַוועק אַ פֿוס, שטופט דעם טשעמאַדאַן אויף צופֿריער. "זדײַעס, וואַשע בלאַהאַראַדײַע!" – ענטפֿערט אים דער קאַנדוקטאָר און לאַזט אים ניט גיין ווייטער. – "ס'איז אַנגעפאַקט, זאָגט ער אים, וואַשע בלאַהאַראַדײַע, פֿול ווי אַן אויג, אַ נאָדל נישט דורכצוואַרפֿן!" און ער נעמט אַוועק בײַ שלום-שכנא דאָס טשעמאַדאַנדל, איר האַרכט צי ניין, און זאָגט צו אים: "קומט מיט מיר, וואַשע בלאַהאַראַדײַע, וועל איך אייך געבן אַן אַרט". "וואָס פֿאַר אַ שלאַק? – טראַכט ער זיך, שלום-שכנא, הייסט עס. – וואַשע בלאַהאַראַדײַע און וואַשע בלאַהאַראַדײַע!" און זיין קאַפּ ליגט אים גאָר אין טשעמאַדאַנדל, ער האָט מורא, אַז פֿון דעם "וואַשע בלאַהאַראַדײַע" זאָל ער דערווייל נישט בלייבן, איר האַרכט צי ניין, אַן אַ טשעמאַדאַנדל; און לויפֿט נאָך נאָכן קאַנדוקטאָר מיטן לאַמטערן, און דער קאַנדוקטאָר מיטן לאַמטערן פֿירט אים אַריין אין וואַגאַן צווייטן קלאַס, נאָר דער וואַגאַן צווייטן קלאַס איז אויך פֿול געפאַקט, קאַפּ אויף קאַפּ, אַ נאָדל נישט דורכצוואַרפֿן. "גייען מיר ווייטער, וואַשע בלאַהאַראַדײַע!" – מאַכט צו אים דער קאַנדוקטאָר, כאַפט דעם טשעמאַדאַנדל ווידער אַ מאָל און לאַזט זיך גיין ווייטער, און שלום-שכנא נאָך אים. "ווהין פֿירט ער מיך?" – טראַכט זיך שלום-שכנא און ברעכט זיך דעם קאַפּ אויפֿן וואַשע בלאַהאַראַדײַע און לאַזט ניט קיין בעת מעשה פֿונם טשעמאַדאַנדל. – דאָס איז בײַ אים בילכער. און אַט זענען זיי שוין אין וואַגאַן ערשטע קלאַס! דאָ שטעלט אַוועק דער קאַנדוקטאָר דאָס טשעמאַדאַנדל, נעמט זיך פֿאַדקאַזעראַק, טוט זיך אַן אויג צו שלום-שכנא, שלום-שכנא צו אים, און ער, שלום-שכנא, הייסט עס, בלייבט אַליין.

געבליבן איינער אליין איבער אַ גאַנצן וואַגאַן, הויבט אָן שלום-שכנא אַרומצוקוקן זיך, איר האָרכט צי ניין, ווי ער איז אין דער וועלט; ער פֿאַרשטייט ניט, פֿאַר וואָס עפעס פּלוצעם אַזאַ כּבֿוד: וואַגאַן ערשטע קלאַס... פּאַדקאַזעראַק... וואָשע בלאַהאַראַדזשע!... ניט שוין-זשע איז דאָס דערפֿאַר, וואָס ער האָט דורכגעשלאָגן אַזאַ געשעפֿט, געמאַכט אַ אימענזשע?... וואָלט ער דעם כּבֿוד געהאַט פֿון אייגענע, פֿון ייִדן הייסט עס, וואָלט נאָך געווען צו פֿאַרשטיין. אָבער גוים! דער קאַסיר! דער קאַנדוקטאָר! צי איז דאָס נישט אין גאַנצן אַ חלום?... און שלום-שכנא, איר האָרכט צי ניין, טוט זיך אַ רייב דעם שטערן, כאַפט אַ קוק פֿאַרבייגייענדיק אויף זיך אין שפיגל – ס'איז אים פּרחה נשמתו געוואָרן! ער האָט דערזען, איר האָרכט צי ניין, דעם אדון בִּפְקֶדֶד! ער האָט אים דערקענט! "וואָס ס'האָט זיך מיר געחלומט די נאַכט און יענע נאַכט און אַ גאַנץ יאָר, זאָל אויסגיין צו יאַרעמעס קאַפּ און צו זיינע הענט און פֿיס! אַן ערל קען! מע זאָגט אים אָן צוואַנציק מאָל, און מע באַצאָלט אים, ער זאָל אויסוועקן צום פּויעזד מיד, שלום-שכנא, גייט ער, אַ חלירע אים אין פנים, און וועקט אויף דעם אדון בִּפְקֶדֶד, און שלום-שכנאן לאָזט ער ליגן אויף דער באַנק! אַ קלאַג איז צו דיין קאַפּ, שלום-שכנא, וועסט שוין, דאַכט זיך, פּסח האַלטן אין זלאָדזשעווקע היינטיקס יאָר, ניט אין דער היים!"... און נישט לאַנג געטראַכט, כאַפט ער, שלום-שכנא הייסט עס, דאָס טשעמאַדאַנדל, איר האָרכט צי ניין, און – פּוץ פֿון וואַגאַן אַרויס צוריק אויפֿן וואַקזאַל, גלייך צו דער באַנק, ווי שלום-שכנא ליגט, אויפֿוועקן שלום-שכנאן, וואָרום אַקערשט ווי מע זעט ניט, קען דער לאַקאַמאַטיוו, חלילה, געבן אַ פֿייף און אַנפֿייפֿן שלום-שכנאן אין פּסח אַריין! און כּך הוה: ווי נאָר שלום-שכנא איז אַרויסגעשפּרונגן מיטן טשעמאַדאַנדל פֿון וואַגאַן אַרויס, אַזוי האָט זיך געלאָזט הערן, איר האָרכט צי ניין, אַ פֿייף און נאָך אַ פֿייף הלך משה מרדכי – אַ גוטן טאָג מיט דער קאַפּאַטע!

– וואָס ווייטער איז געווען, ווילט איר וויסן? – אַזוי האָט דער קאַסירלעווקער ייִד; וואָס האַנדלט מיט אַבריעסקעס, אויסגעלאָזט זיין ספור המעשה מיט אַ שמייכעלע און פֿערויכערט אַ פֿריש

פאפירעסל, דין ווי א שטרוי. – וואָס ווייטער איז געווען, דאָס איז שוין ניט וואַזשנע. דער עיקר איז, וואָס אונדזער "שלום-שכנא דריי זיך" האָט איבער זיין צעטראָגנקייט געהאַט אַ וויסטן פּסח, אויסגערופן געוואָרן ביידע סדרים ערגעץ ביי אַ יידן אין זלאָדזשעווקע. נאָר דער פּסח, ווי דער פּסח – דער נאָך-פּסח איז געווען אַ סך ערגער: ערשטנס, האָט ער, שלום-שכנא הייסט עס, אַ ווייב, איר האָרכט צי ניין, – ווי זאָל איך אייך זי מעלדן? איר האָט אַ ווייב, איך האָב אַ ווייב, מיר אַלע האָבן ווייבער און ווייסן דעם טעם, וואָס הייסט אַ ווייב... איך קען אייך נאָר זאָגן: אַ ראַיעלע יידענע שלום-שכנאס ווייב! זי האָט זיך אַ נעם געגעבן צו אים גאַנץ ראַיעל, זי האָט צו אים נישט געהאַט קיין מינוט ניט דערפֿאַר, וואָס ער איז ניט געקומען אויף יום-טובֿ אַהיים, און נישט פֿאַרן רויטן אַקאַלעשאַק מיט דער קאַקאַרדע – ניין! דאָס אַלץ איז זי אים דערווייל מוחל; דערפֿאַר וועט זי זיך שוין מיט אים שפּעטער רעכענען; – אַ טענה צו אים האָט זי געהאַט נאָר פֿאַר דער דעפּעש. און ניט אזוי פֿאַר דער דעפּעש, איר האָרכט צי ניין, ווי פֿאַרן וואָרט "בעזפרעמענאָ". וועלכע גוטע יאָר האָט אים געטראָגן, ער זאָל רייך מאַכן קאַזנאָ: "בעזפרעמענאָ יעדאָ פּאַסקו דאָמאיי"? און בכלל ווי קען אַ לעבעדיקער מענטש זאָגן "בעזפרעמענאָ"?... עס האָט אים נישט געהאַלפֿן קיין שום פֿאַרענטפֿערן זיך מיט קיין שום געבן צו פֿאַרשטיין. זי האָט אים באַגראָבן וויפֿיל ס'איז אין אים אַריין, און איז געווען ניט אינגאַנצן אומגערעכט: יענע האָט אזוי אַרויסגעקוקט! נאָר... גאָרנישט. דערויף איז זי אַ ווייב, זי זאָל באַגראָבן אַ מאַן. ס'איז אָבער אַלצדינג בלאָטע קעגן דעם, וואָס ער, שלום-שכנא הייסט עס, האָט געהאַט פֿון דער שטאַט, פֿון קאַסרילעווקע הייסט עס, וואָרעם איידער שלום-שכנא איז נאָך געקומען דער צווייטן טאָג חול-המועד אַהיים, האָט שוין די גאַנצע שטאַט, איר האָרכט צי ניין, געוויסט פֿון דער מעשֶׁה מיט יאַרעמען און מיטן אדון בִּפְקֹד און מיטן קאַנדוקטאָרס וואָשע בלאַהאַראָדזשע – אַלצדינג! כאַטש ער אַליין, שלום-שכנא הייסט עס, האָט געלייקענט שטיין און ביין, געטענהט, אַז דאָס האָבן לצים אויסגעטראַכט, קאַסרילעווקער לצים; זיי האָבן ניט וואָס צו טאָן, עס גייט זיי אָפּ קאַפּווייטיק, אפּנים? פֿאַרשפּעטיקט האָט ער איבער דעם, זאָגט ער, וואָס ער איז אַפּגעפֿאַרן אין אַ זייט אַנקוקן אַ אימעניע מיט אַ וואַלד. נאָר ווער מיר אימעניע? וואָס מיר וואַלד? אַ נעכטיקער טאָג! ביי די זייטן האָט מען זיך געהאַלטן! מיט די פֿינגער האָט מען אויף אים געטייט! אַנדערע האָבן אים געפֿרעגט: "ווי האָט

איר זיך געפֿילט, רב שלום-שכנא, אינם היטל מיטן רויטן
אַקאַלעשאַק און מיט דער קאַקאַרדע? "אַנדערע האָבן געוואָלט
וויסן, צי ס'איז טאַקע אַזוי גוט צו פֿאַרן ערשטע קלאַס, ווי די וועלט
זאָגט? ... קינדער-קונצים – די זענען אים נאָכגעלאָפֿן אַ גאַנצע
כאַליאַסטרע פֿון הינטן. איר האָרכט צי ניין, און געשריגן: "וואָשע
בלאַהאַראָדע! וואָשע וויסאַקע בלאַהאַראָדע!! וואָשע וויסאַקע-
וויסאַקע בלאַהאַראָדע!!!"

– איר שפּילט זיך מיט קאַסרילעווקע?

באַאַרבעט און צוגעגרייט פֿון משה פֿעלער, נח מילער, לעאָנאַרד פּראָגער און רפֿאל פֿינקל.

Copyright © 2001 Noyekh Miller and Leonard Prager
All Rights Reserved